

Национален съвет за журналистическа етика

РЕШЕНИЕ

№ 8/16.03.2021 г.

Комисията по журналистическа етика на свое редовно заседание на 16.03.2021 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Нели Огнянова

ЧЛЕНОВЕ: Бойко Василев
Весислава Антонова
Гена Трайкова
Диляна Илиева
Даниела Тренчева
Ирина Недева
Александър Кашъмов
Илия Вълков

изслуша доклада по жалба вх. № 07 - 053/2020 г. на Г.К. от гр. София срещу публикация на сайта *Свободна Европа* от 30 ноември 2020 "Дали тези числа отразяват реалността". Как да четем официалните данни за COVID-19" - (<https://www.svobodnaevropa.bg/a/30972401.html>)

I. ПРОЦЕДУРА:

1. Жалбата, подадена от Г.К. срещу интернет сайта „Свободна Европа“ (<https://www.svobodnaevropa.bg/>) е по повод публикация на медията от 2020-11-30 озаглавена – „Дали тези числа отразяват реалността“. Как да четем официалните данни за COVID-19“.
2. Жалбата е допустими по смисъла на чл. 7 и чл. 8 от Правилника за дейността на Комисията по журналистическа етика. Подадена е в срок и съдържа всички необходими реквизити.
3. Копие от жалбата и искане за становище - са изпратени до „Свободна Европа“.
4. По повод жалбата в Комисията по журналистическа етика и постъпил писмен отговор от сайта “Свободна Европа” подписан от главната редакторка на Софийското бюро на „Свободна Европа“ Т. В.

II. ЖАЛБА:

В жалбата се твърди, че в публикация на *Свободна Европа* 30-ти ноември 2020 година са извършени нарушения на следните членове на Етичния кодекс на българските медии: 1.1, 1.1.1, 1.1.2, 1.1.4, 1.2.1

Жалбоподателят иска от комисията да постанови нарушение на Етичния кодекс на българските медии. Медията да публикува/разпространи поправка. **Според жалбоподателя в статията озаглавена "Дали тези числа отразяват реалността". Как да четем официалните данни за COVID-19" - има „груби грешки в представянето на съществуващите процедури, невалидни доказателства и несъответстващи на събраните доказателства оценки и изводи“.**

1. В статията се твърди „че едни и същи числа могат да ни казват едно, но могат да ни казват и съвсем друго“, но представените доказателства са невалидни и не могат да обосноват тази теза. Статията е посветена на показателите за ковид-19, които се публикуват у нас всеки ден: потвърден случай (confirmed case), излекуван (recovered) и активен случай (active case). Сочи се, че тъй като показателите са трудни за разбиране, някои медии са публикували информационни брошури за читателите си. Посочените по-горе факти показват, че в България се използват общоприети показатели, които имат ясна дефиниция. Какво „ни казват“ числата се разбира от дефинициите на показателите, а не от разбирането на журналистите за смисъла на думата.

Сочи се още, че журналистите, вместо да направят собствени изводи, цитират оценка, направена от експерт по анализ на данни. Експертът твърди, че „от данните, които се публикуват в Единния информационен портал се вижда, че няма единна методология“. За да се направи извод за методологията за мониторинг е необходимо да се разгледат всички показатели, а не само тези, за които се публикуват данни в портала. Доц. К. няколко пъти е информирал пресата, че системата за мониторинг включва 23 показателя, което не се споменава в статията. В статията няма информация от МЗ да е искана информация за останалите 20 показателя, които не се публикуват. Ясно е, че е недопустимо да се прави оценка на системата за мониторинг като се анализират само 3, от общо 23 показателя. В резюме, според жалбата твърденията за методологията за мониторинг на епидемията са грешни, а изводите не са доказани.

2. В статията се твърди се, че „проблем, който води до изкривяване на статистиката, са възможните няколко положителни теста на едно и също лице. Дали в статистиката това е още един заразен?“. Отговорът е „не“ както често са обяснявали българските здравни власти на пресконференции и както може да се проследи от нормативната рамка. Редът на събирането на данни за тези показатели е регламентиран със Заповед РД-01-648/10.11.2020 г. Показателят „потвърден случай“ е допълнително дефиниран в Приложение 1 на Заповедта.

3. Журналистите неправилно са разбрали и грешно са представили източника, от който РЗИ получават данни за новите случаи.

От лабораториите РЗИ получават само данни за лицата, които те са насочили за изследване. Това ясно е посочено в т.9 на Заповедта на МЗ: „За резултатите от проведените лабораторни изследвания за COVID-19 лабораториите по т. 7 уведомяват в срок до 24 часа РЗИ или лечебното заведение, изпратило клиничните проби за изследване по телефон, факс или електронна поща и с Бързо известие, при първа възможност.“ Данни за новите потвърдени случаи РЗИ получават от НИС. Това също ясно е определено в Заповедта на МЗ – т.20 „Информационната система по т. 10 изпраща на регионалните здравни инспекции автоматични генерирани съобщения по електронна поща относно новодиагностицираните случаи на COVID-19 на територията на съответната област въз основа на информацията, въведена по т. 19 и настоящ адрес на лицето.“ Освен това НСИ изпраща и съобщения на общопрактикуващите лекари (т.18). Затова е абсолютно грешно следното твърдение в статията: „Всяка лаборатория изпраща данни под формата на генерирани екселски таблици в съответната РЗИ. След това здравните инспектори започват да правят епидемиологично проучване. Тоест, при тях може да попадне едно и също лице под формата на два случая от две различни лаборатории“.

В статията се дава един пример за грешка в системата на регистрация на случаите на И. Т., която има положителен тест, но не е регистрирана в системата и не влиза в статистиката „нито като заболяла, нито като излекувана“. Не е логично да се очаква, че няма да има грешки в регистрацията, например пропуснати случаи или неправилно въведени ЕГН, поради които две положителни проби на един човек да се регистрират като два случая. Журналистите не са събрали информация за броя на грешките, не са се допитали до специалист какъв е допустимият брой на грешките, но правят внушение, че след като случаят на И. Д. не е регистриран в системата, в България има сериозни пропуски в начина на събиране данни.

4. В статията не е доказан изводът, че липсват данни за антигените тестове. Всъщност прегледът на нормативната рамка и на доказателствата дадени в статията показват, че журналистите правят грешки, като в жалбата подробно се описват и какви са причините за тези грешки.

III. НОРМИ ОТ ЕТИЧНИЯ КОДЕКС НА БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ, ЧИЕТО НАРУШАВАНЕ СЕ ТВЪРДИ

1. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДОСТОВЕРНА ИНФОРМАЦИЯ НА ОБЩЕСТВОТО

1.1 Точност,

1.1.1 Ще предоставяме на обществото точна и проверена информация и няма преднамерено да скриваме или изопачаваме факти.,

1.1.2 Няма да публикуваме информация, за която знаем, че е невярна.,

1.1.4 Ясно ще разграничаваме фактите от коментарите и предположенията.,

1.2.1 Ще публикуваме ясна и достатъчно забележима поправка, щом бъде доказано, че е публикувана неточна или подвеждаща информация, и ще се извиним, ако е необходимо.

IV. СТАНОВИЩЕ НА ОТВЕТНАТА СТРАНА

В становището на „Свободна Европа“ по казуса се отбелязва следното: „Отнасяме се изключително сериозно към хипотезата, че бихме могли да публикуваме невярна или подвеждаща информация. Оспорената публикация обаче не съдържа подобни недостатъци. Отхвърляме твърденията в жалбата в тяхната цялост.“. От „Свободна Европа“ – „оценяват поднесената в статията информация като точна и проверена от различни източници. Според медията, тя не скрива и не изопачава преднамерено факти. Не е публикувана информация, за която знаем, че е невярна. Фактите са разграничени от коментарите и предположенията. Коментарите на „Свободна Европа“ по отношение на аргументите в жалбата са следните:

По точка 1

– Терминологията използвана от Министерството на здравеопазването (МЗ), не е тълкувана от журналистите, а е уточнена именно със самото министерство, чиито отговори са цитирани в почти пълния им обем. Потърсени са и релевантни на темата специалисти - експерти по анализ на данни и собственик на голяма лаборатория. „Част от твърденията в жалбата влизат в задочен спор с авторите на статията, но всъщност спорът би следвало да е отнесен към отговорите на МЗ (например изречението [журналистите не са разбрали, че показателят „активен случай“ е резултатна величина, тоест ...“), пише в отговора на „Свободна Европа“. От медията обръщат внимание, че „не е вярно, че „твърдението за методологията за мониторинг [в статията] са грешни“, защото статията не съдържа такива твърдения. Не е вярно, че „изводите [в статията] не са доказани, защото статията не съдържа изводи, а поставя въпроси, които търсят своя отговор. Не е уместен упрекът, че във финала на статията е цитиран експерт, тъй като цитирането на различни източници е основа на журналистическата работа.

По точка 2

– Твърдението, че статията погрешно допуска възможността два PCR теста на един и същи човек да бъдат отчетени като показатели за двама различни души, всъщност спори с опасения на самите здравни власти. Тяхната позиция е видна в публикация на сайта [dnevnik.bg](https://www.dnevnik.bg), посочва в своя защита „Свободна Европа“ и посочва следната публикация на електронното издание – „Игри на covid тестове“ – (https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2020/07/18/4084892_igri_na_covid-testove/).

По точка 3 – Не е вярно, че „журналистите неправилно са разбрали и грешно са представили източника, от който РЗИ получават данни за новите случаи“. Според жалбата вярното твърдение гласи, че Националната информационна система (НИС) изпраща съобщения до личните лекари. Това е така, но едва сел като данните бъдат въведени от съответните РЗИ. Отгук нататък са неверни и всички последвали изводи за „абсолютно грешно“ твърдение в статията.

По точка 4 и 5 – „ В тази част на жалбата се съдържат противоречиви твърдения за грешки на „Свободна Европа“, но и съгласие с тезите, определени в самата жалба като погрешни.

От „Свободна Европа“ декларират, че „при нужда“ медията „може да предостави на НСЖЕ пълно копие от кореспонденцията си с МЗ, използвана за написването на този материал.“, посочват от сайта.

V. ФАКТИ

Текстът на *Свободна Европа* от 30 ноември 2020 г. "Дали тези числа отразяват реалността". Как да четем официалните данни за COVID-19" прави опит да анализира изключително важна и чувствителна информация, каквато представляват обобщените данни за разпространението на епидемията от Covid – 19 публикувани в Единния информационен портал и тяхното използване. Тези числа се смятат за водещ критерий за промяна на противоепидемичните мерки, обявявани от здравния министър проф. К.А. На тях се базира и въвеждането на мерки за ограничаване на разпространението на коронавируса. Затова всички в страната трябва да са убедени, че те са прецизно и точно представени. В публикацията си от 30-ти ноември „Свободна Европа“ поставя въпрос и анализира – знаем ли какво точно ни казват тези числа? Медията тръгва по следите на статистиката и твърди, че открива, че в начина на събиране на тези данни има сериозни пропуски. В текста се казва още, че едни и същи числа могат да ни казват едно, но могат да ни казват и съвсем друго. Тези свои тези разследващите журналисти Г.Ш. и Б.М. защитават през изпратени до Министерството на здравето въпроси и с коментари от „управител на една от големите големи лаборатории [изследваща пациенти] – д-р Н.К. Цитиран също така и Б. Ю. в качеството му на анализатор на данни. От анализа на „Свободна Европа“ става ясно, че събирането и обработването на данните представлява сложен лабиринт, в който различни институции рапортуват данните към администратори на сайта, които ги обработват и представят в графичен вид.

Материята е специализирана и трудно достъпна, независимо от усилията на медията да я представи в разбираем вид.

VI. МОТИВИ

В жалбата се оспорва начина на работа на журналистите по темата. Според нея те не са използвали достатъчно източници на информация, които са компетентни да коментират събирането и обработването на данните в Единния информационен портал. На трудно достъпната специализирана статия се противопоставя още по-труднодостъпна специализирана аргументация от страна на жалбоподателката.

Г.К. смята, че не достатъчно ясният и аргументиран текст на медията нарушава някои основни изисквания от Етичния кодекс. „Свободна Европа“ е изпратила своя отговор до КЖЕ по всички критични бележки на Г.К. Жалбоподателят твърди, че статията не е достатъчно убедителна по отношение на работа с източници. Етичната комисия се отнася с уважение към жалбата, защото читатели с висока експертност по темите на публикациите допринасят за критична обратна връзка и издигане на нивото на самата журналистика.

КЖЕ след внимателен анализ на статията и аргументите в жалбата приема, че да се издигне една новинарска медия до нивото на експертите в конкретната сфера е пожелателно, но не задължително изискване, и от по-високото ниво на експертност на един или друг читател по определена тема не следва, че медията нарушава стандартите на Етичния кодекс на българските медии.

Самата КЖЕ няма ресурса да прави проверка на фактите в журналистическите публикации. Фокус в работата на КЖЕ е да провери има ли риск неточности или непълноти в медиите да заблудят или подведат аудиторията. В случая това не е установено.

РЕШЕНИЕ:

КЖЕ намира жалбата за неоснователна.

Препоръчва на *Свободна Европа* да търси форми, в които да позволи на аудиторията с висока проверена и доказана експертност да инвестират в повишаване на качеството на журналистиката на сайта на медията.

Съгласно Правилника за дейността на Комисията за журналистическа етика решението да се изпрати на заинтересованите страни в 7-дневен срок от приемането му.

Председател на КЖЕ:

Нели Огнянова

Изпълнителен директор на

Фондация НСЖЕ :

Адриана Попова